

ԼՈՒՑԻԿ ԵՄԻՐՈՒ ԱՂԱՅԱԿ

(ՊԱՐԱՆԻ ՊԱՏԵՐՈՒՄԸ)

Այս իրերնուհի, ձերնի վերջին բա-
ղիննին ալ ի՞նչ ալ պայծառ երկինք
մը պարզուած էր վերը, Բերայի մայ-
թերը մարդկային յորդ ետուգեալով մը
տակ կը հեծէին ու փողոցները անան-
ցանիլ դարձած էին՝ ա՛յնքան կա-
ղանք տանելու հրճուած զոգապարբ
ողեւորած էր այդ պահուն՝ բոլոր ան-
ցորդները։

Ժամը 15 էր։ Յուրա, մարակող օդ
մը կար և մարդ, իր ամէն մէկ քա-
լափովսին, զգալութիւնը կ'ունենար
փափուկ գորգերու վրայէն յառաջա-
նալուն, որովհետեւ ձիւնի թանձր տա-
րածութիւն մը փութեր էր չորս կողմ,
ճեղքած ու փափկուն՝ լոյսերուն ճա-
նաչու մին տակ որ մեծ ճաշարաններու
և վաճառատներու լայն ապակիե-
րէն դուրս կը յորդէր։

Լաթնաւորներ, թմրակներու և
զանազան նուագադրաններու խաղա-
ցիկ աղմուկին հետ յոյն լանճերու եղա-
նակաւոր և երկարաձիգ «Այո՛ւ» զնա-
րուցիչը աննկարագրելի փոքր մը կը յա-
րուցանէր շխառի ճամբուն երկայնքը ու
բովանդակ փողոցներուն մէջ։ Տնեցիներ,
հինգ վայրկեանը անգամ մը ուժգնա-
պէս հնչող դրան զանգակին ճաշին և
անոր անմիջապէս յաջորդող փողոցային
նարձապոկներէն մը կամ «Կարապետի
յարմար» յանկերդներէ կը հասկնային
խոլուն թէ՛ Նոր Տարին բարեմաղթելու
պատրուակին տակ մուրացիներու աշ-
քեղութեան մը հետ եր գործերնին։ Ու
տառնոց մը կամ ալ մը պտուղ փու-
թացնելու պէտքը կը զգային, այդ
տառնոցներէն ինչորեք հետացնելու
համար։

Այս ընդհանուր իրադրութիւն մէջ,
իբրեւ հակապատկերներ չեղող զըր-
ուած մը՝ կենսի շարժումն ու ծիւղուն
երեւոյթներէն կարծես անշատուած,
մարդկային տառապալիքին, շփոթելի
վիճակներէն բրդուած էջ՝ պղտիկ,
խեղճ աղջիկ մը, հարկի 8 տարու,
գիրքներու ու վաճառ, կարկանդակ
դրանք մէջ ձօնի չափ լուցիկի տիկնե-
րու մը ու մեղմ, հատած ձայնով մը
որ որք մըն էր աւելի՝ «չամալը» գո-
չելով։

Իր կերպարանքին յուսահատ զբո-
ւեռնի տակ, այդ զոգրողուն արա-
բածը, զուլեւը բաց, խառն ի խուռն
մաղբիով, դէմը ցուրտէն զաղկացած,
գրգռեալներու մէջ ու բոկոյնի կարծես
թշուառութիւնն իսկ էր, մարմնացած
ու հաւատ որ կ'անցնէր...

Կը դողար, ակնանքը կը կափկա-
փէին, զո՞նէ՛ հողաթափանքը կորսուած
լըլլային, իրենցին զուրս կ'աւանդէր
ունէր զանոնք, խոլոր, հին ոտնաման-
ներ որոնք ով գիտէ ուրիշէ ժառան-
գած էր... Բայց ճամբան կառել մը
առջեւին խոյ տուած միջոցին՝ անոնք
ալ իր ոտքերին խոյ տուած էին։

Հիմա, փողոցի մը մէջ անկիւնը
կանգ առած էր դուռնաի դժբախտու-
հին և կը մտածէր տուն դառնալ, բայց
կանուխ էր դեռ... Ակնարկ մը նե-
տեց զոգրողուն մէջ. տուրքը համրեց.
19 հատ էին, ձեռքին ալ միասին
քսած. ըսել է հատ մը ծախած չէր
տակաւին։ Ինչ դժոյցակ բան։
Եւ արդէն, ինչպէս տուն վերա-

դառնար, Պիտի համարձակէր երբ իր
դաժան հայրը հաշիւը պիտի պահան-
ջէր ծախուած լուցիկներուն որպէս զի
այդ ճգնով զուտարով սեղանին վրայ
պարագայ մնացած օղիին շիւր լեցնելու
տար։ Ու ձեռնուհի, առանց դրամի
իր վերադարձը՝ պատճառ պիտի չը-
լար ծնեմերուն ամենէն չորհրդով ու
տեղի, կաղանդի գիշեր, երբ իր հա-
սակակցներէն շատեր ով գիտէ ինչ
անուշեղէններ ու պտուղներ սկսած է-
ին ուտել...

Ամէն այս չէր սակայն Մայրը
անկողնին գաժուած կը հեւար, գրեթէ
հոգեվարք վիճակի մէջ, սպասելով
մահուան որ կ'ուշանար...

Այնպիս թափառումներէ վերջ, լուց-
կեվաճառ աղջկանը հոյակապ տան մը
ներս քաշուած դրան սեմին վրայ զը-
նաց նստիլ վերջապէս, կ'իյնար իր
մարմարին մէջ անկիւնը, ոտքերը վեր
քաշած, ալ մը չըլլազգեստը վրան
ծածկելու ապարդիւն ճիգով մը և կը
մտէր, կը զոգրէր, կ'անցնէր իր մի-
նիկի ուղեղին մէջ նորիցէն պարզի
զգալաբար մը թեւ տուած Տուրին մե-
ջէն լուցիկ մը հանեց՝ թմրած մահու-
նով Ուրիշ. և ահա բոց մը փայլե-
ցաւ. թաթիկներուն մէջ հարմար վրան
բունց տաքնալու հոմար և ծաղկով
«Օհո» մը արձակեց. Մարիայն լուցիկին
նոր մը վառեց այս անգամ մէկ ոտը
վերցուց և բոցին մօտեցաւ, և այսպէս
յաջորդաբար, սա միասնութեամբ թէ
անողջ մարմինը պիտի տաքնար այս
կերպով։

Երբ պահ մը երկնքին սեւեւեց իր
աչերը, տեսաւ թէ բերանոր ագա-
մանդ լոյսեր կը չորային հոս, անոնց
քիթներն նշուլը աւելի կ'ըլլազգեստը
զինքը քան չալա՛՛ ճերմակ լոյսի գե-
ղուն ցայտերը որոնք իր հագած տան
սրաները կ'ողողէին։ Որովհետեւ
«Առտուած պապան» ինչեր իր, մօրով
ստեղծ ըլլալով որ ան ճերմակ, փա-
ռաւոր մօրուցով մեծն մարդ մըն էր և
անոր հետ՝ անմիջապէս մեծ մայրիկը
կը քաշուար միջոցին նորէն լուցիկ
մը բռնկեցնելով անոր բոցին մէջ նայե-
ր։

—Մեծ մայրիկ, անուշիկ մեծ մայ-
րիկ, ո՛րքէ կու գաս կը հարցոց ան-
տան, երբ լուցիկին մարեցաւ ու մո-
թին մէջ մնաց։ Պատահա՞նք չկար։ Այս
անգամ սարսափը խառնուեցաւ իր տա-
րապալանին կերպով մօտեցնելը զոքար
կը զայտարուէր ու կը սոսկար և Լուց-
կինքը փայլեցնել սկսաւ, միշտ անոր
նիւտը լոյսին մէջ մեռած մեծ մօրը
դէմը տեսնել կարծիւով Դո՛ւն, ա-
հաւոր պատանք։

—Մեծ Մայրիկ, կը վախճում կոր,
զիս միմա՞կ մի՛ ձգե՛ր, հետք տար, կը
միմա՞կ ծաղկով։ Մանկական միա-
մտութիւն և Պատանքի կեղծ երեւոյթը
իրականութիւն մը կը թուէր ինչ
պղտիկին կընար ըմբռնել թէ մահն էր
որ զինքը առնել կու գար... Կ'ա-
նցնէր մեծ մայրիկ, հետք տար ինձի,
ան ինչ աղւոր տեղ է հող, լուսերուն
մէջն ես, ես ալ կու գամ։

Վերջին լուցիկին վառած, ոպառած
էր արդէն։ Այն տանի կարկանդակ
մահուները երկնցան փարեցան մեծ մօրը
վղին, համոզողներով ողորց անոր
լուսաւոր դէմը և ինչու՞մերես՝ աչ-
քերը փակեց, լնցեց։

Հետեւեալ առտու, զուարթաղէմ
անցորդներ պղտիկ աղջիկ մը տեսաւ
մեծակառուց տան դրան սեմին մէջ
անկիւնը, զուլեւը պատին կընձած,
դէմը կ'իյնար բայց անապօրէն
ժպտուն՝ իր թէ երազներու մէջ երջա-

նիկ բանի տեսնելու վրայ ըլլա՞ր ու
մարած լուցիկ մը երկու մասներուն
միջեւ... Եւ այդ անհոգ մարդիկը,
արգելադրեց վաղանցիկ չեղալով մը
որ սառ անտարբերութիւնը լայն բա-
ժին մը ունէր, կ'ըսէին իրարու «Ուղե՞
աղջիկ, ցուրտէն սառեր է»։ Եւ հա-
մարին կը շարունակէին երթալ Կա-
ղանքը տեսնելու ինքուրթեամբ։

Օ՛հ, մարդկային ետախրութիւնը
եւ սակայն, կենսի յայդ խելակը
որ չապած կը մտնէր, ամենորը չէր
ողջունած անգիտակցի երանութեամբ
մը, ցա՛հն զաղափարին ալ անգիտակ,
տեսնելով մը դիմելով հրճուաբէն, մինչ
զինքը դիտող անփոքի հոգիներ, ան-
զգալաբար, իրական պատրանքներ կը-
րելու կը փութային թերեւս...

Ո՛վ աւելի երջանկութեամբ տօնած
էր Կաղանքը։

ՊԵՏԻԿ

(Նախագիշտ Անդրանիկ)

ՆԱԽԱԶԻՆ ԿԻՆԸ

(ՆԱԽԱԶԻՆ)

Մովսէսը կը մտածէր ամէ՛ն իր կտորակ
և միանգամայն ախճանքով։ Ճերմակ փոք-
րիկ ամպեր, կ'անցնէին արագ կապոյտ
մեծ երկնքին տակէն, թռչուններ
նման արագ հովի մը քլուած. և զիւ-
ղը, դէպի ովիկանոր հակող հովան
ծալքին մէջ, արեւն կը տաքնար—
ձիշտ մուտքին մէջ, ճամբուն եղբրը,
Մարթին-Լէվէսը անհոգ կը զանա-
միանալով։ Ձկնորսի փոքրիկ բնակա-
նան մըն է ա, կաւէ պատեցով և խո-
զանէ տանիքով մը՝ զոր կապոյտ շու-
շանները ցցուցները կը զարթոնէին։

Ամուսինը ձկնորսութեան եղած էր,
և կինը հիւղին առջեւ, ահագին սար-
դի ոտային մը նման պատին վրայ
պրկուած, մեծ թուխ ուղանի մը օ-
ղերը կը նորոգէ։ Տանաշուրս տարիկան
աղջիկ մը, պարտէղին մուտքին մօտ,
նստած՝ ետեւ ծռած չիւղեալ ափուն
մը վրայ, և կ'անկող պատուարին
միմա՞կ, ճերմակ ուղեւն կը կարկտէ,
աղբա՞ր ճերմակեղէն, կարկառու, և
վերադին նորոգուած։ Ուրիշ չարա-
ճոճի աղջիկ մը՝ տարու մը աւելի պղզ-
ւոր, կ'օրօթէ իր բազմակնքուն մէջ
փոքրիկ մանուկ մը։—Մուտքին մօտ
նստող աղջիկը կը գոչէ յանկարծ։

—Մայրիկ։

Մայրը՝ կը պատասխանէ։

—Ինչ կայ։

—Նորէ՛ս անկիւն։

Առտունէն ի վեր մտառանջ են ա-
նոնք, որովհետեւ մարդ մը կը թափա-
ռի տանը շուրջ՝ ձկնորսի մը, որ ալ-
քաթի երեւոյթը ունի։ Անոնք ալ ա-
տեն նշարեցին զայն, երբ իրենց հայ-
րը նստակի զննելու կ'երթին։
Անմաքոր խրատի մը վրայ նստած
էր, իրենց տանը դիմացը։

Յետոյ, երբ դարձան ծովափէն, նո-
րէն հոս գտան զայն, որ իրենց տունը
կը դիմէր։ Հիւսիսէ և շատ թշուառ
կընէր, ծովէ մը աւելի կար որ
տեղէն չարած չէր, բայց խալա տես-
նելով որ ինքը չարագործ մը նկա-
տելու արգելով կը նայէին, եղած էր
տեղէն և միմա՞կ յայտնալը։

Քիչ ատենէն անոնք նորէն նշա-
րած էին անոր դանդաղ և յաջած
քաշակով զայն։ Այս անգամ ալ նստած
էր ան, բայց թիւ մը հեռու, զանոն
դիտելու նորէն։ Մայրը և աղջիկները
վախի մէջ էին, մայրը մահաւանդ կը
տաքնապէր, որովհետեւ բնականէն

վախկոտ էր, և թէ իր ամուսինը Լէ-
վէսը, մօտը կ'իյնար անոր վերա-

Իր երկը Լէվէսը կը կոչուէր, ու
ինք՝ կինը՝ Մարթին։ Ուրիշներ Մա-
րթին-Լէվէսը միտած էին զերեքը։ Ա-
հա թէ ինչո՞ւ. կինը առաջին ամուս-
նութեամբ կարգուած էր Մարթին ա-
ղանդը տեսնելու ինքուրթեամբ։

Օ՛հ, մարդկային ետախրութիւնը
եւ սակայն, կենսի յայդ խելակը
որ չապած կը մտնէր, ամենորը չէր
ողջունած անգիտակցի երանութեամբ
մը, ցա՛հն զաղափարին ալ անգիտակ,
տեսնելով մը դիմելով հրճուաբէն, մինչ
զինքը դիտող անփոքի հոգիներ, ան-
զգալաբար, իրական պատրանքներ կը-
րելու կը փութային թերեւս...

Սիկին Մարթին, մինչեւ 10 տարի
սպասեց իր երկուն, մեծ փոխարութեամբ
միմա՞կով իր երկու զաւակները, յե-
տոյ որովհետեւ քաղի և առողջ կին մը
էր, երկին ձկնորսներէն Լէվէսը, աս
ալ իր ամէն կնիքին ունեցած մէկ մահ-
չովը առնալով իրենց խելակը զինքը։

Տիկին Մարթին կարգուեցաւ անոր
հետ, և երբ տարին երկու զաւակ-
ներ եւս ունեցան։ Դուռնորսին՝ առ-
կայն աշխատութեամբ կ'աշխատէ։ Հա-
ցը սուղ էր և միւր գրեթէ անծանօթ
իրենց բնակարանին մէջ...

Միտքին վրայ նստող աղջիկը յա-
րեց։
—Կարծես թէ դիմը կը ճանշայ—
կարելի է որ ասիկա չարքովի կամ Օ-
ղեղին աղբառներին մէջն է։

Բայց մայրը չիարգուեցաւ այս խոս-
քին։ Ո՛հ, ո՛չ, վատնօրէն իրենց երկ-
րէն մէկը չէր ասիկա։

Եւ երբ անծանօթը կը շարունակէր
այսպէս յամ շարքի և աչքերը յառա-
նութեամբ ուղղել Մարթին-Լէվէսը
տանը վրայ, տիկին Մարթին բարկա-
ցաւ, և վաղը քաղութիւնն ապրով ի-
րեն, թի մը ձեռքը՝ դրան առջեւ ե-
լելով։

—Ինչ կ'ընէք հո՛ւ, գոնե թափա-
ռալով։
Անծանօթը պատասխանեց խելագու-
կանով մը։

—Օդ կ'առնեմ, ձեզի բան մը կ'ը-
նեմ։

—Բայց ինչու համար լրտեսելու
պէս դրան առջեւ էք։
Մայրը ըսաւ։

—Մէկու մը շարքի չեմ հասցնիր։
Աղբորսած է միթէ՛ն հոս, ճամբուն լը-
րալ նստիլ։

Տիկին Մարթին այլեւս ոչինչ գըտ-
նելով պատասխանելու, տունը վերա-
դարձաւ։ Օրը կը տանէր տակաւ առ-
տակաւ։ Կէս օրուան մօտեք մարդը
անհետացաւ։ Բայց ծամը հինգ ատեն
ները նորէն եկաւ։ Միջնաղին մէջ
չտեսան զինքը այլեւս։

Մուրը կ'իյնար Լէվէսը վերա-
դարձաւ։ Իրողութիւնը պատմեցին ի-
րեն, և քաղաքներով։
—Չարագործ կամ գէշ մարդ մըն
է, ըսաւ։

Եւ պահեցաւ առանց մտառան-
ջութեան, մինչեւ կինը կը մտածէր
այս թափառալովին վրայ, որ
զինքը դիտած էր այսքան տարօրինակ
հայտնաբերում։

Յաջորդ օրը աստիճան հով մը կը
միւրէր, և նաւաղը տեսնելով որ չպիտի
կենար որսորդութեան մեկնիլ, զոչնեց
իր կնիք՝ ուղեւանները նորոգելու։

Ժամը իննի մօտը, անդրանիկ աղ-
ջիկը, որ հաց բերելու գացած էր, վա-
ղելով եկաւ աղայած դէմքով մը, և
գոչեց։

—Մայրիկ, նորէն ան մարդը։
Մայրը յուզուեմ մը ունեցաւ, և,
բոլորովին անգոյն, ըսաւ իր երկուն։

—Գնա՛, խոսէ՛ անոր, Լէվէսը, որ
այսպէս չէր տէ՛ գմեղ, որովհետեւ շի-
ղերս կը գրգռէ։

Լէվէսը, աղբալի գոյնով ձկնորս
մը, իսկ և կարմիր օրուքով, կա-
պոյտ աչքերով՝ ծածկուած ան կէտով
մը, իր հաստ վիզը չըլլապատուած
միշտ՝ հովի և անձրեւի վախէն, գուր-
եւաւ հանդարտօրէն և մօտեցաւ թա-
փառալովին։

Սիկան խօսելը Մայրը և աղանքներ
հետեւէն կը դիմէին զանոնք. հետա-
քըքը իր և գողոյնուն։
Յանկարծ անծանօթը ոտքի ելաւ,
և, Լէվէսը հետ դէպի տուն եկաւ։

Տիկին Մարթին սարսափած ետ ետ
կը նստանշէր, մինչ ամուսինը իրեն ը-
սաւ։

—Քիչ մը հաց և զաւաթ մը խն-
ծորդի տուր ասոր։ Երեւոյթնէ՛ն ի վեր
բան մը չէ կրնամ։
Եւ երկուքը մէկտեղ հիւղակ մը-
տան քորեց կը հետեւէին կինը և տը-
ղալը։

Թափառալովի իրեն ուղղուած ա-
մէն՝ նստածներու առջեւ գլուխը
խոտարմաւ, սկսաւ ուտել։ Մայրը, կե-
ցած անոր դէմը կը ընէր։ Երկու
մեծ աղջիկները, Մարթինները, դրան
կոթակաւ, մէկը՝ զրկած վերջին պզտիկ
սղան, իրենց սեւեռուն աչքերը կ'ուղ-
ղէին անոր, անծանօթին վրայ։

Լէվէսը, աթոռի մը վրայ նստելով,
հարցուց անոր։

—Հետեւ տեղէ կ'ուղարկու։
—Մէկը կուգամ։
—Այսպէս, հետի՛տան...

—Այո, հետի՛տան։ Երբ դիտութիւն-
ներ կը պահեն, տանի կ'ըլլայ։
—Միշտն ո՛ր պիտի երթանք։
—Հո՛ս եկալ ես։
—Հոս մէկը կը ճանշայ։
—Սղեկ պիտի ըլլար, եթէ ունե-
նայի։

Լուցիկն, Դանդաղօրէն կ'ուտէր,
մինչեւ որ վրայացաւ, և իւրաքանչիւր
պատասխան վրայ ուժով իր խնդրոյ
կ'անէր։ Մայրը, խորունկ դէմք մը
ունէր, որ չատ տառապանքներ կրած
էր թուէր։

Լէվէսը, յանկարծ հարցուց անոր։
—Ինչ կը կոչուիք։
Առանց գլուխը բարձրացնելու, պա-
տասխանեց։

—Մարթին կը կոչուիմ։
Առտակաղ զարուստ մը ցնցեց մայ-
րը, ու քայլ մը ևս յառաջացաւ, աւե-
նի մօտէն դիտելու համար թափառա-
լովի։ Եւ անոր դիմացը կեցաւ, թեւ
ւերը կախ և բերանը բաց։

Լուսնիւնը ամէն կողմ կ'առաքնալ
էր։

Վերջապէս Լէվէսը յարեց։
—Աս տունէն էք։
—Ասկէ՛ն եմ, պատասխանեց մարդը։
Եւ երբ գլուխը կը բարձրացնէր,

կնիքը և իր աչքերը իրարու հանդիպե-
ցան, իրարու խառնուեցան, իրը թէ
նայուածները իրարու կ'առնէին։
Կինը, մեղմ, զոգրողուն և փոխ-
ուած ձայնով մը ըսաւ։

—Դուն երբեք ես։
Մերուկը կեցց անոր։
—Մեր, ես եմ։
Չարագործ, շարունակելով սակայն
ծանր բերնին հացը։ Լէվէսը, աւելի
անակնկալ քան յուզուած, թթովեց։

—Դուն ես Մարթինը։
Մայրը պարզօրէն պատասխանեց։
—Մեր, ես եմ։

Տիկին Մարթին սկսաւ արտասուել,
դէմը գողոցին մէջ առած։
Լէվէսը ըսաւ։

—Ինչ պիտի ընենք հիմա։
Մարթին ալ փոխադարձաբար։

—Անոր ամուսինը դո՛ւն ես։
Լէվէսը պատասխանեց։

—Այո՛, ես եմ։
Իրարու նայեցան և լուցիկն։ Մա-
րթին տեսնելով իր զաւակները բոլոր-
կի ձեւով իր գլուխը չըլլապատուած, զըլ-
լաւ նստելով մը ցուցուց իր երկու աղ-
ջիկները։

—Իմինքն ես ասաւ։
Լէվէսը ըսաւ։

—Դու կ'ընենք ես։
Ինչու ոտքի ելելու, չողջապարեց
ալ միայն շարունակե